

Museum campus Den Haag
Mondriaanvleugel

Museum campus Den Haag

In 1935 openende het kunstmuseum voor het eerst zijn deuren, het was het eerste museum van het ‘museum eiland’ te midden van Den Haag. Destijds werd het museum gerealiseerd aan de rand van het stadspark Zorgvliet, in de loop der jaren is het gebied verdicht en is de stedenbouwkundige context waarin het museum zich manifesteert compleet veranderd. Na het maar deels realiseren van het stedenbouwkundige plan van Dudok uit 1947, heeft het gebied zich ontwikkeld zonder heldere, samenhangende structuur. Dit heeft geresulteerd in een onsamenhangend en onduidelijk gebied. De wens vanuit het kunstmuseum om de museale activiteiten uit te breiden, geeft de mogelijkheid tot het herzien van de stedenbouwkundige structuur. Het herzien van de stedenbouwkundige structuur biedt de kans op de kwaliteiten van het gebied opnieuw te ontdekken en te bevragen. De museums die onderdeel zijn van het gebied zijn gebaat bij een heldere, samenhangende structuur.

De museum campus is een belangrijke locatie binnen Den Haag, binnen het gebied hebben zich in de loop der jaren meerdere culturele instituties gevestigd. Het gebied is gelegen aan de Stadshouderlaan en de President Kennedylaan, twee belangrijke infrastructurele aders van de stad. Aan de andere zijdes grenst het gebied aan de Catsheuvel en de nieuw aan te leggen fietsroute. Binnen deze grenzen ontstaat een zone waarbinnen de museums zich kunnen manifesteren en ontwikkelen.

Het eerste museum in het gebied was het Kunstmuseum. Het kunstmuseum werd in 1935 geopend, ontworpen door H.P. Berlage in samenwerking met de toenmalige museumdirecteur Van Gelder. Samen deelde zij de gedachten dat kunst het vermogen bezit om mensen te verheffen. Het kunstmuseum zou een culturele tempel voor de gewone man moeten zijn. Gelijktijdig ontwierp Berlage een paviljoen, gesitueerd in de parktuin van het museum. Het paviljoen diende als rustpunt voor de bezoekers en wandelaars in de omgeving. Ter uitbreiding van het kunstmuseum werd in 1962 de Schamhartvleugel naar het ontwerp van de architect Sjoerd Schamhart gebouwd. Het museumgebouw is een gemeentelijk monument van architectuurhistorische waarde en is het een sterk voorbeeld voor de functioneel, zakelijke stijl uit de wederopbouw. In 1985 werden de museale activiteiten binnen het gebied uitgebreid door de bouw van het Museon, naar ontwerp van de architect Wim Quist. Het eerste idee voor het museum was van F. Van Paasschen, die in 1904 met het idee kwam om een museum op te richten waar kinderen konden leren over de industrie. Dit idee heeft uiteindelijk in 1985 geleid tot de opening van het Museon, het Museon draagt op een gemakkelijke en toegankelijke manier kennis over de mensen en zijn relatie met natuur en cultuur over aan kinderen. Ongeveer gelijktijdig aan de bouw van het Museon werd het Omniversum gerealiseerd, het Omniversum is een grootbeeld filmtheater. Het scherm staat als een halve bol om het publiek heen, om een unieke filmervaring te beleven. Het Omniversum streeft ernaar om op een indrukwekkende en spannende manier kennis over het de natuur, onze planeet en het menselijke leven, over te dragen. Dit vertaalt zich in films met als thema: cultuur, natuur, wetenschap, muziek, en geschiedenis.

De gebouwen binnen het gebied, vertonen een dwarsdoorsnede van museums uit Nederland van de afgelopen circa honderd jaar. Het architectonische erfgoed bestaat uit onder andere twee monumenten, een rijksmonument en een gemeentelijk monument, samen vormen de gebouwen een betekenisvolle verzameling. Mijn uitbreidingsstrategie combineert zorgvuldige behandeling van de bestaande bebouwing met de introductie van een nieuw gebouw. Het nieuwe gebouw breidt het repertoire van stijlen uit en bied nieuwe programmatische mogelijkheden. Er wordt zorgvuldig omgegaan met de bestaande bebouwing, er worden een paar goed doordachten aanpassingen gedaan. Om de verzameling van unieke en diverse museums te benadrukken en zichtbaar te maken voor het publiek, wordt de visie uitgesproken om van zowel het Museon als het Omniversum de gevelbekleding aan te passen, in dan wel de kleur of de materialisatie. Daarnaast wordt de verbinding tussen het Kunstmuseum en het Museon verwijderd om de op zichzelf staande volumes te benadrukken en een rondgang door de campus te vergemakkelijken.

Het campusterrein gaat diverse relaties aan met de omgeving waardoor het gebied behoefte heeft aan variërende ervaringen en kwaliteiten: rust en sensatie, beweging en stilte, bufferzone en verbindingen. Het campusterrein wordt geïnterpreteerd als een aaneenschakeling van meerdere situaties, met daartussen de gebouwen. Het campusterrein dient als de meest publieke functie van de museums en dient daarmee zeer toegankelijk te zijn voor bezoekers, hier begint de dialoog tussen de stad en het museum en wordt de bezoeker geleidelijk meegenomen in de museale wereld. Het gebied langs de Stadshouderlaan wordt ingevuld door een statige vijver, die functioneert als een bufferzone tussen de drukke stadsader en de museum campus. Aan de President Kennedylaan vormt stedelijke plein met parkeervoorzieningen voor een bufferzone. Tussen het Kunstmuseum, Museon en het Omniversum wordt een rust plaats gecreëerd in de vorm van een beeldentuin. Aan de andere zijde van het Kunstmuseum wordt een plein gecreëerd voor diverse activiteiten.

De wens tot het uitbreiden van het Kunstmuseum wordt aangegrepen om het gehele gebied een boost te geven. De nieuwe toevoeging van het Kunstmuseum zal daar een belangrijke bijdragen in leveren. De uitbreiding zal een toevoeging worden aan de al rijke verzameling museums van de Museum Campus, een eigentijds museum dat een representatie is van de huidige tijdsgesest. Een museum dat nog jaren mee kan en dat dat ook uitstraalt, een monumentaal hedendaags museum. De artist in residence kan daarentegen een veel tijdelijkere rol innemen in de campus, waarbij experiment, innovatie, vernieuwing en verrassingen voorop staan. De artist in residence kan een vorm aannemen waarbij in een cyclus van een jaar een tijdelijk paviljoen wordt gemaakt door een kunstenaar (eventueel in samenwerking met een architect) en waar hij vervolgens een jaar verblijft en zijn studio heeft.

Uit de analyse van de ontwikkeling van het museum uit de afgelopen jaren kan geconcludeerd worden dat de museums steeds meer een sociale rol in de maatschappelijk gaan vervullen. De gedachten van Berlage, over het museums toegankelijker maken voor de ‘gewone’ burger hebben zich in de loop der jaren ontwikkeld naar een museum als sociaal instituut, dat iedereen tracht aan te spreken. De verandering van de rol die het museum heeft in de maatschappij zorgt mede voor andere type bezoekers. De nieuwe rol voor het museums sluit naadloos aan bij de gedachten van een zeer toegankelijke museum campus. Het Campusterrein is een plek waar mensen samen kunnen komen, genieten in de tuin, cultuur en kunst kunnen ontdekken. De tentoonstellingsruimtes van een museums blijven daarin tegen zeer kwetsbaar, door de enorme cultuurhistorische en maatschappelijke waarde van diverse werken dienen deze op een uiterst zorgzame wijze behandeld te worden. Door de kwetsbaarheid van de werken blijven de tentoonstellingsruimte vaak in zichzelf gekeerd en hebben een sterk introvert karakter. Op basis hiervan is in de uitbreiding van het kunstmuseum gekozen om de tentoonstellingsruimte op te tillen van het maaiveld en het campusterrein als het ware onder het gebouw door te laten lopen. De ruimte onder het gebouw vormt een openbaar toegankelijke plint, waar alle sociale voorzieningen van het museum gehuisvest worden. De sociale plint biedt ruimte voor een museumshop, café, leeshoek, lounge, informatiebalie en een theatervloer waar georganiseerde activiteiten kunnen plaats vinden als een dansvoorstel of een workshop.

Aan de collectie van museale ervaringen op de campus wordt doormiddel van de Mondriaanvleugel een nieuwe ervaring toegevoegd. De nieuwe vleugel wordt een verrijking van de museum typologieën op de campus. In de Mondriaanvleugel wordt de indrukkende en zeer interessante ontwikkeling van de kunstenaar Mondriaan tentoongesteld. Het museum neemt de bezoeker mee door deze ontwikkeling. De expositieruimtes hebben een sterke relatie met de aaneenliggende ruimtes, door spannende verhoging en doorzichten. Door de steeds afwisselende ruimtes krijgt de bezoeker een afwisselende ruimtelijke beleving en wordt hij/zij telkens opnieuw geprikkeld. Het museum geeft de bezoeker mogelijkheid om de ontwikkeling chronologisch te doorlopen, maar biedt tevens de kans en de mogelijkheid om hiervan af te wijken en de bezoeker zijn eigen verhaal te laten vormen. Het museum is globaal opgedeeld in vier zones, die ieder een periode uit de ontwikkeling van de Mondriaan tonen. De expositieruimtes zijn specifiek vormgeven voor de tentoongestelde kunst. De expositieruimtes voor de werken uit het realisme hebben meer details, de draagconstructie is zichtbaar gehouden en kleuren op de wanden, waarmee een meer ‘huiselijke’ sfeer gecreëerd is. Terwijl de expositieruimtes voor de stijl abstract zijn vormgeven, met afgewerkt plafonds en witte muren, om aan te sluiten bij de moderne kunst die hier tentoongesteld wordt. In het hart van het museum, is een groot atrium met de verticale ontsluiting, het museumhart biedt plekken in het museum waar de bezoeker zich even kan onttrekken aan alle indrukken van de tentoonstelling. Tevens vormt het museum hart het bruisende centrum van het museum dat constant in beweging is en kunnen er hedendaagse werken gerelateerde aan de tentoonstelling geëxposeerd worden.

De materialisatie van de Mondriaanvleugel heeft een sterke relatie met de context waarin het gebouw zich bevindt. Belangrijke aspecten voor de materialisatie waren de campus uitstraling en de hedendaagse tijdsgesest die het gebouw tracht uit te stralen. De meest in het opspringende witte betonnen panelen waarmee de gevel bekleed is geven het gebouw een uniek karakter. Het witte beton sluit aan bij de steenachtige gevelbekleding die binnen de campus gebruikt worden en refereert op subtiële wijze naar de gevelbekleding van het kunstmuseum. Belangrijke uitgangspunten voor Berlage voor de gele bakstenen gevelkleding waren, de lage kosten en de imperfectie van het materiaal. Hiermee kon Berlage een unieke uitstraling aan het kunstmuseum geven, terwijl het gevelmateriaal goed aansloot bij de bezoeker, de ‘gewone’ burger. De verticale gevelpanelen zijn gepositioneerd in horizontale banden en verspringen van elkaar, hierdoor wordt er een duidelijk verschil gemaakt tussen de gevelbekleding en de constructie. De constructie van het gebouw is op meer plekken in het gebouw duidelijk zichtbaar, dat geeft de mogelijkheid om doormiddel van de constructie een bijdrage te leveren aan het hedendaagse karakter van het gebouw, die een juiste afspiegeling is van de huidige tijdsgesest. De constructie is een houtenconstructie die sterk aansluit bij de hedendaagse trends en daarmee een bijdrage levert aan de houtbouw in Nederland, om op een verantwoorde manier te bouwen.

De wens tot uitbreiding van het Kunstmuseum is aangegrepen om de functie en de rol van alle museale activiteiten in het gebied te bevragen en onderzoeken. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een visie waarbij alle museale activiteiten baat bij hebben en een uitbreiding die als logische toevoeging wordt gedaan aan de museum campus. De uitbreiding heeft een sterke relatie met zijn context van grote schaal tot de kleinste schaal, zoals Berlage dit waarschijnlijk graag had gezien.

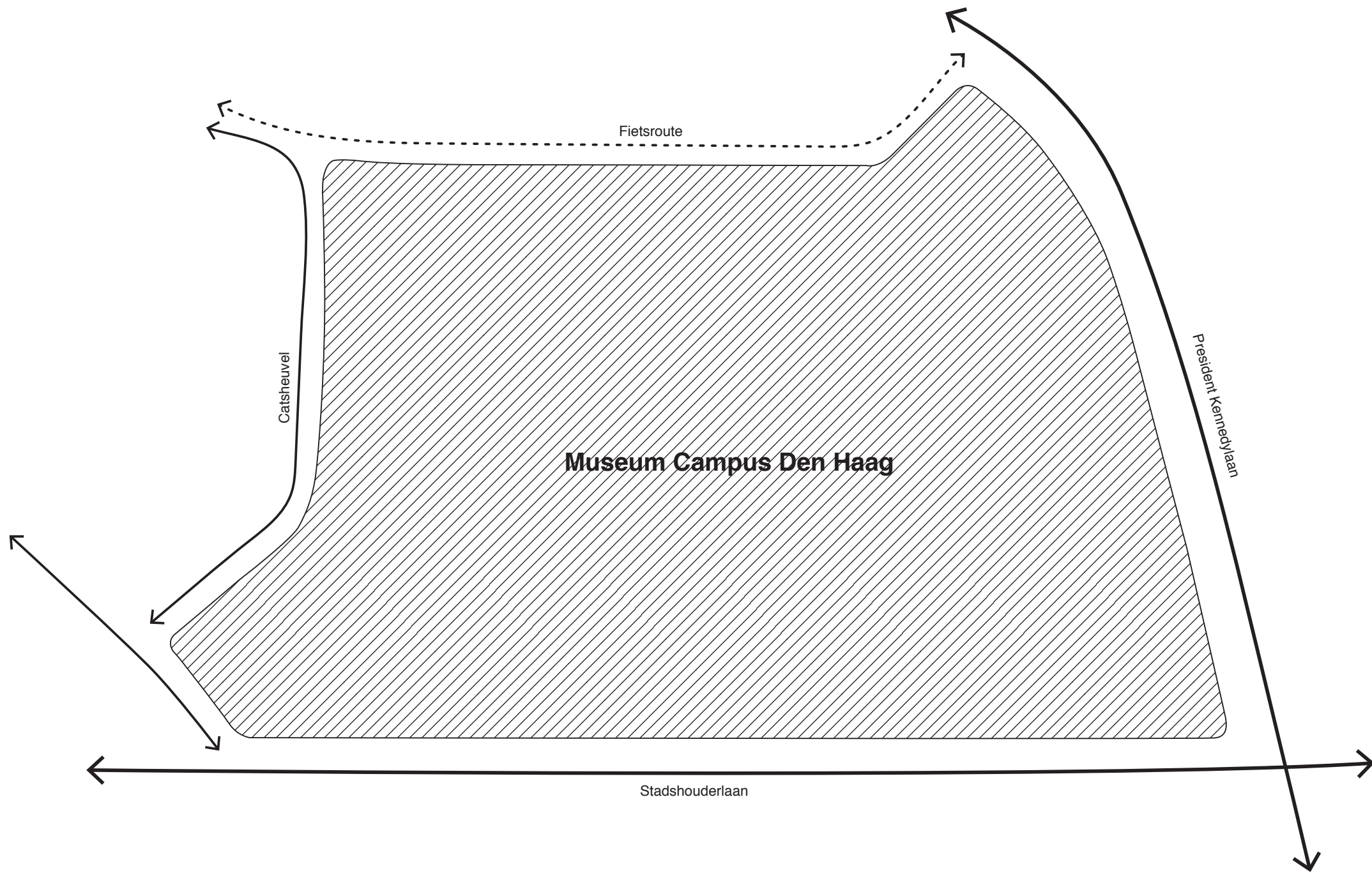
Schamhartvleugel
1962

Kunstmuseum
1935

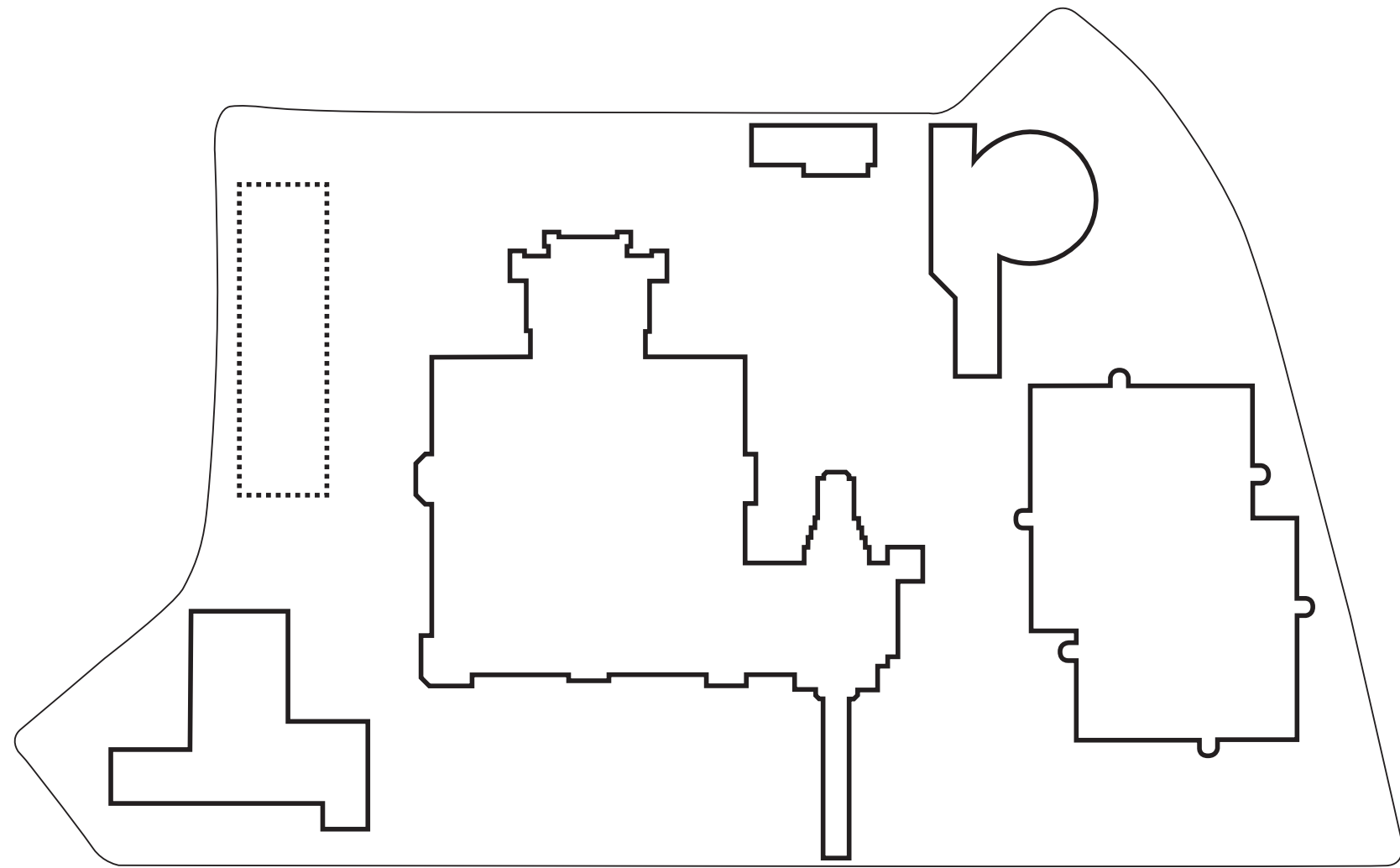
Brasserie
1935

Omniversum
1985

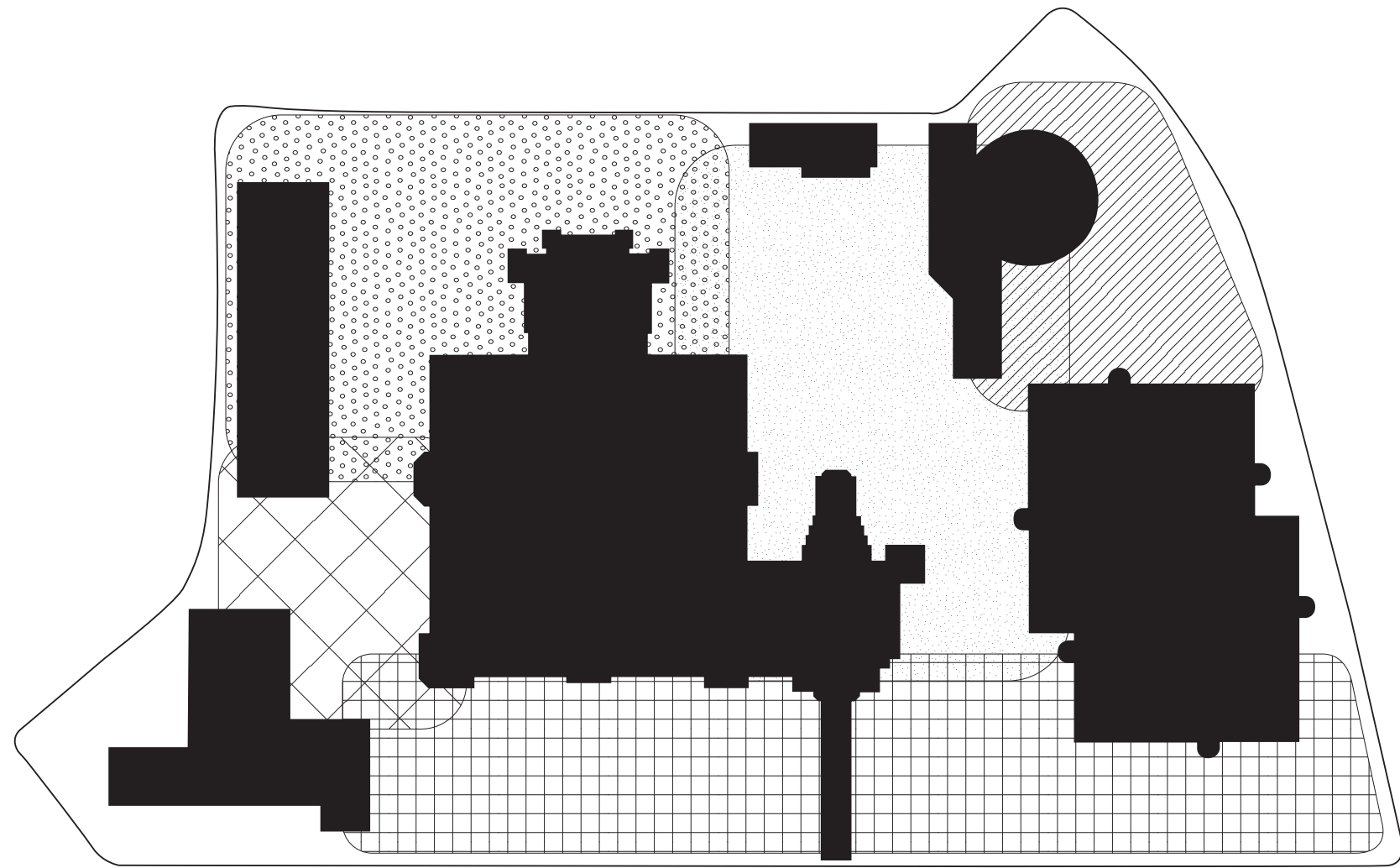
Museon
1985

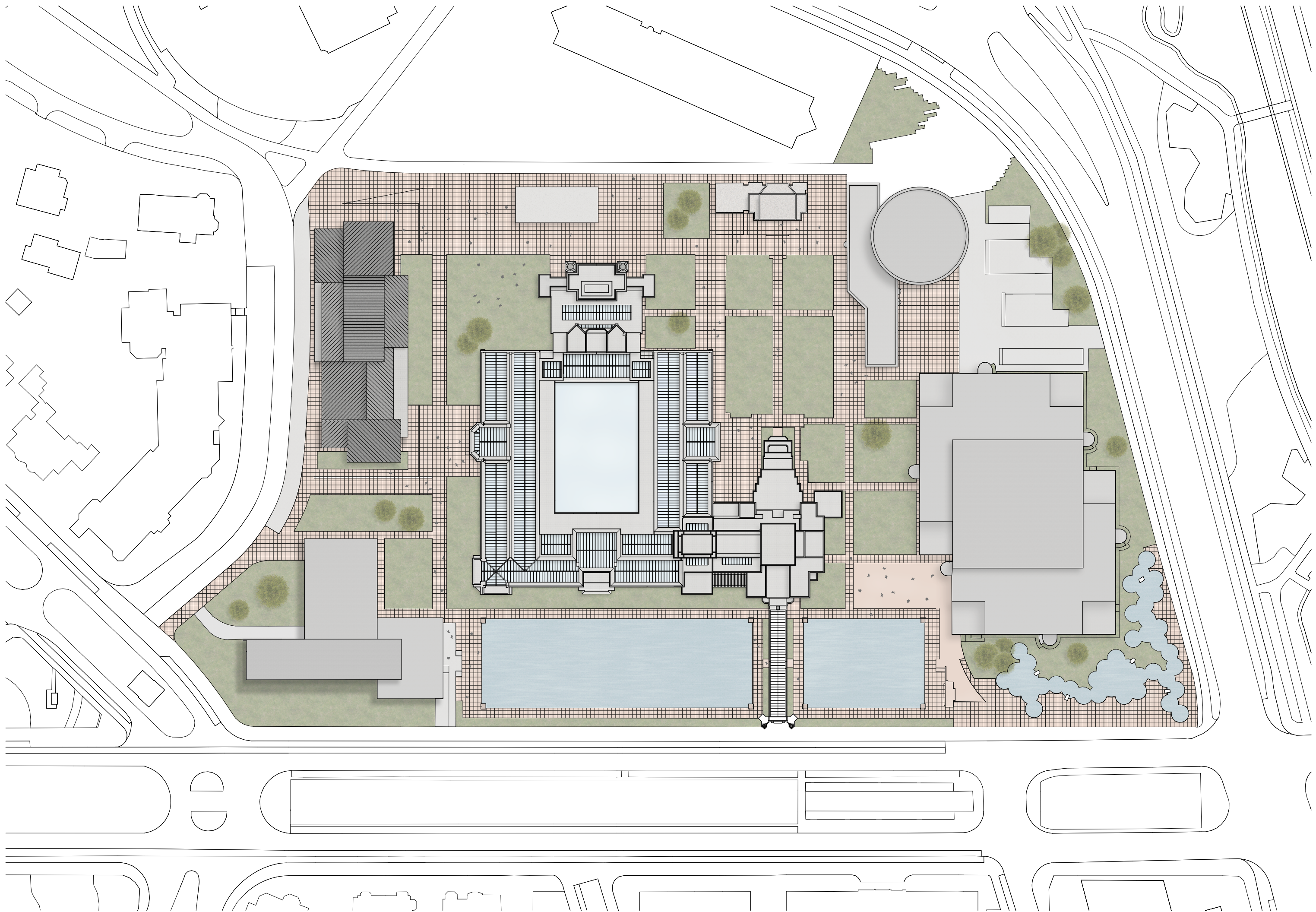
Herkenbaar gebied

Collectie aan gebouwen

diverse kwaliteiten campsterrein

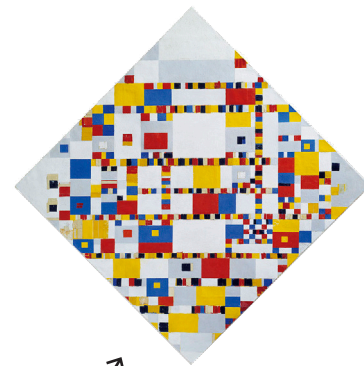

Cultureel instituut

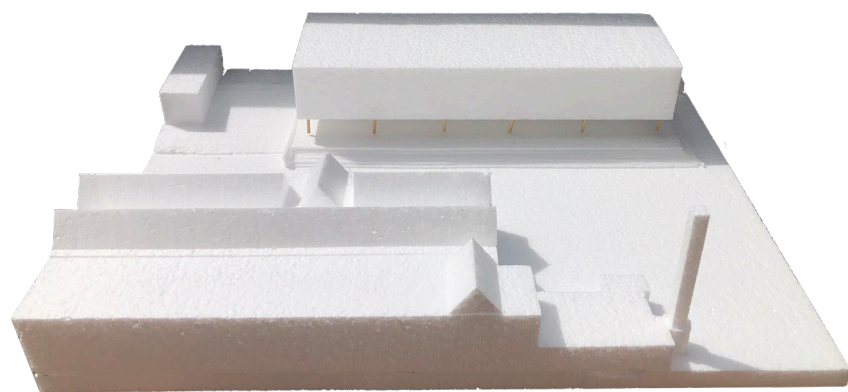
Nieuwe typologie

2020

Hededaagse toevoeging

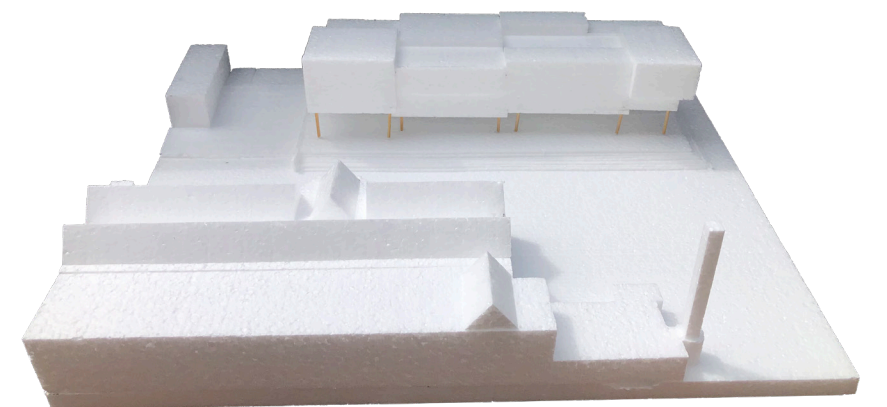
Visie mondriaanvleugel

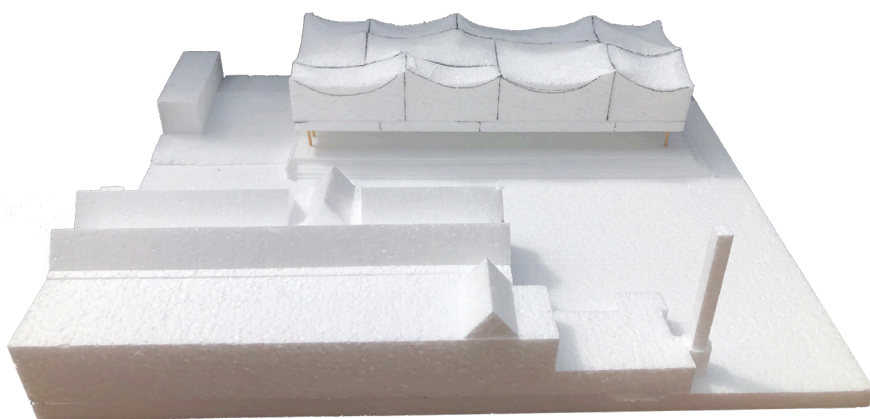
Compostie I

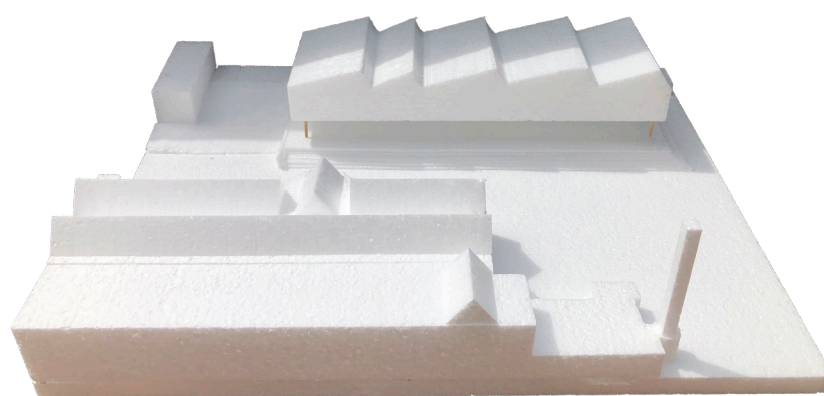
Compostie II

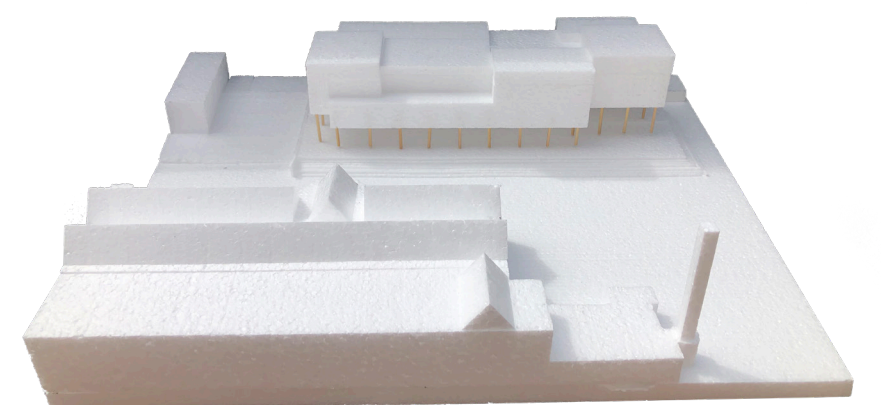
Compostie III

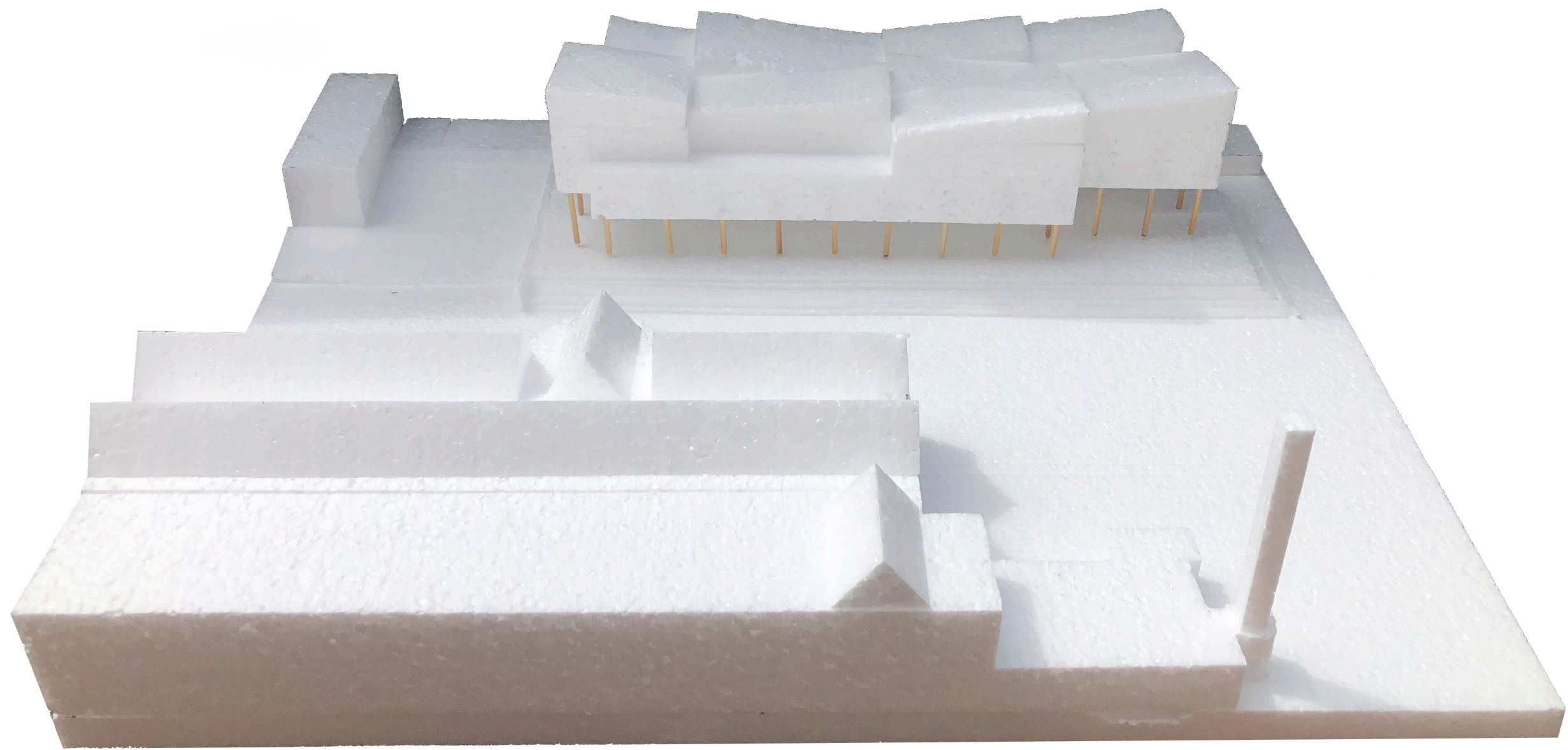
Compostie IV

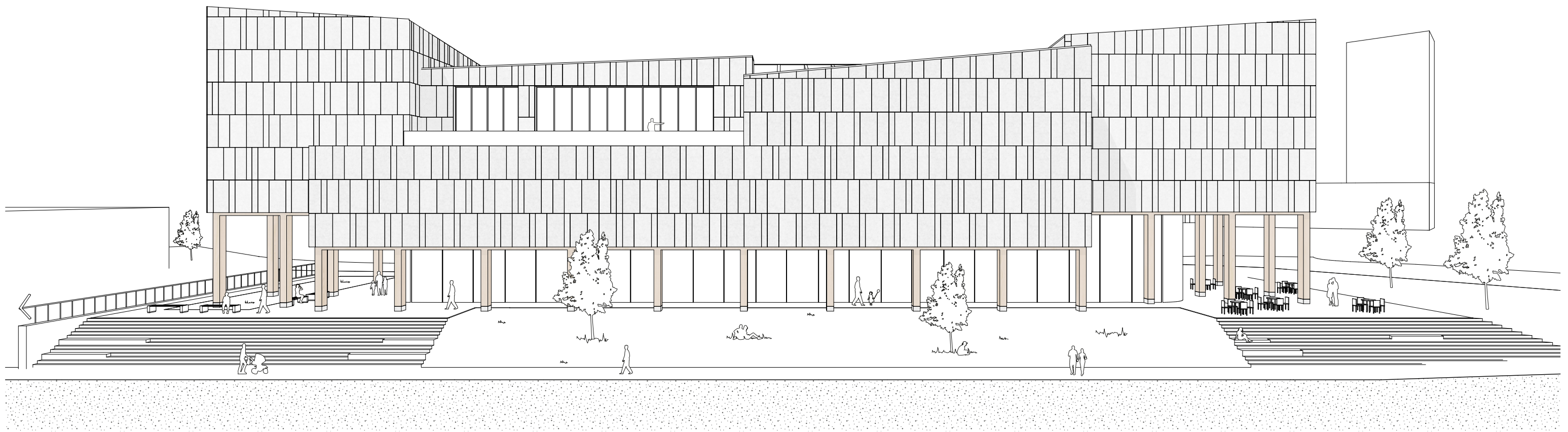
Compostie V

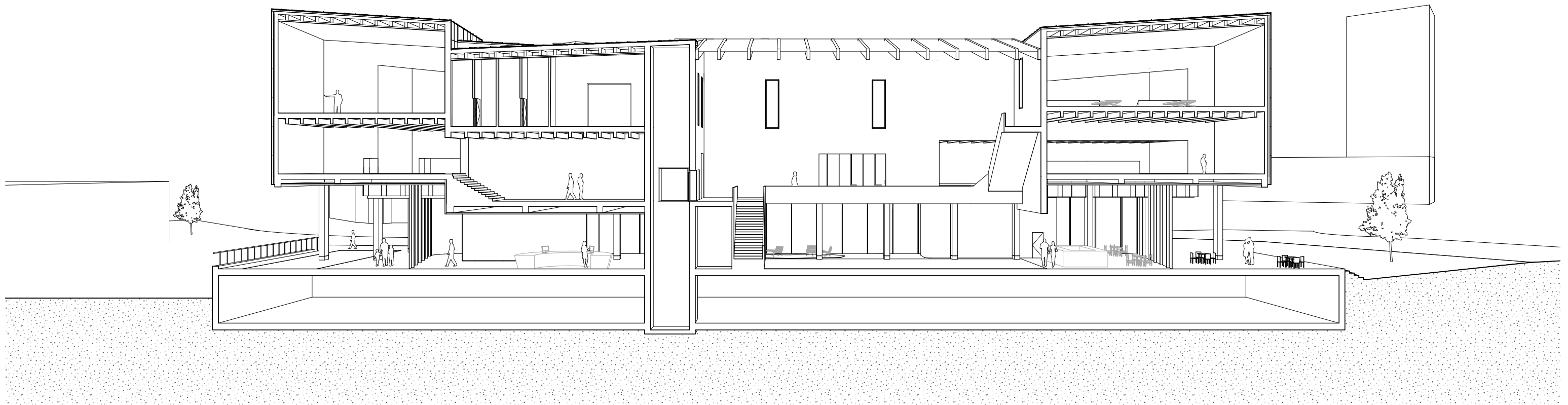
Compostie VII

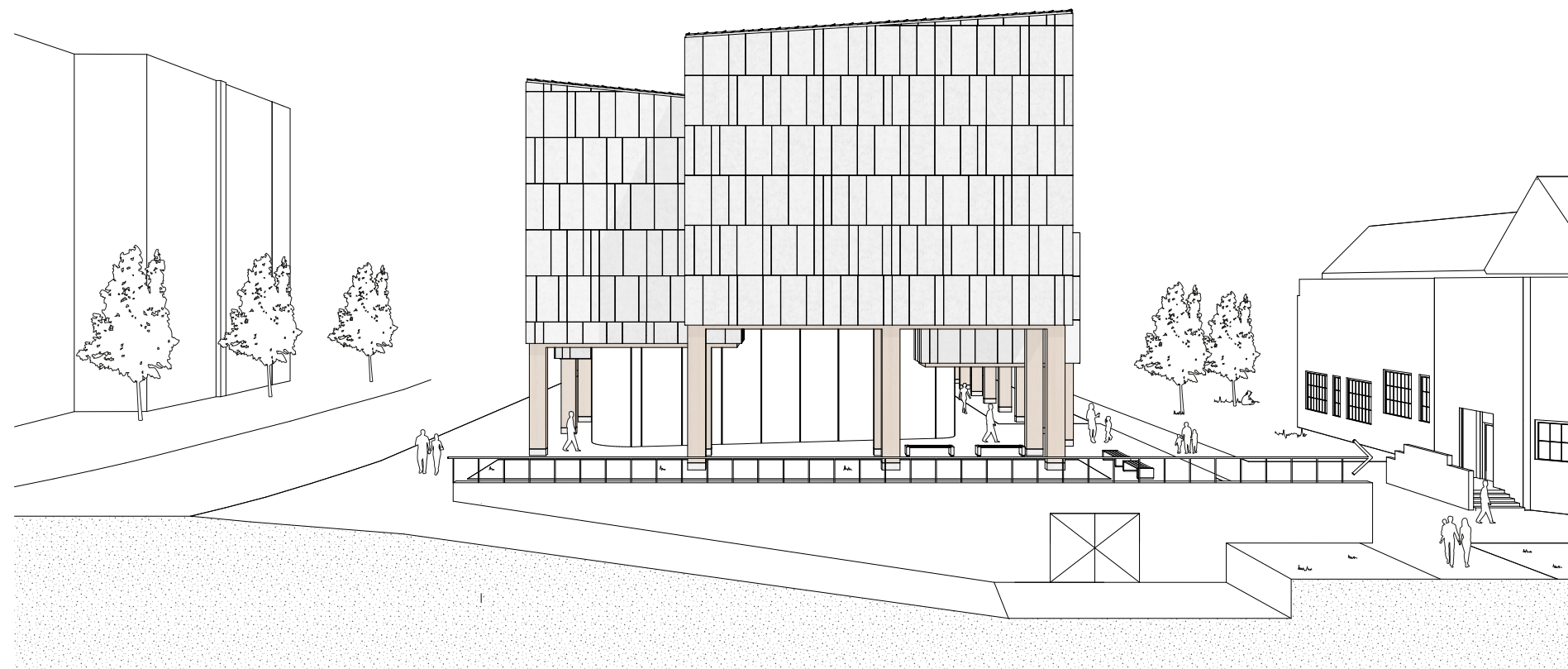
Compostie X

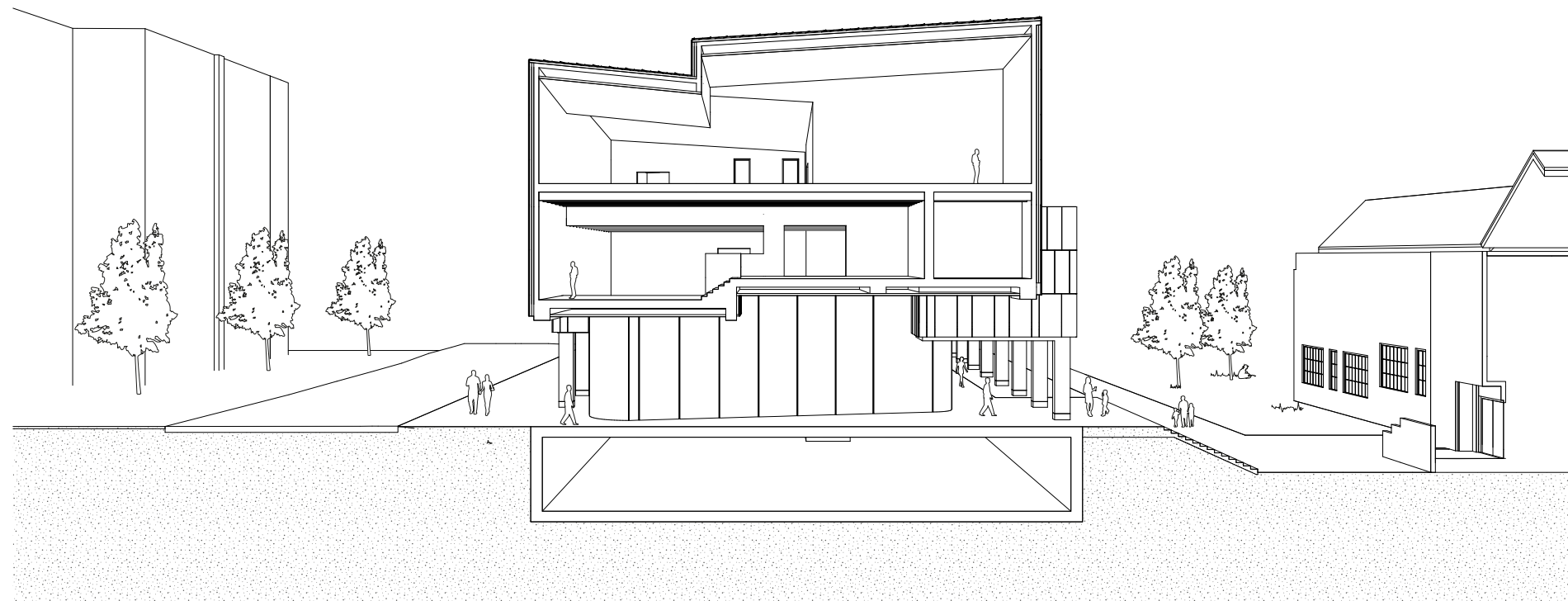
Zuidgevel

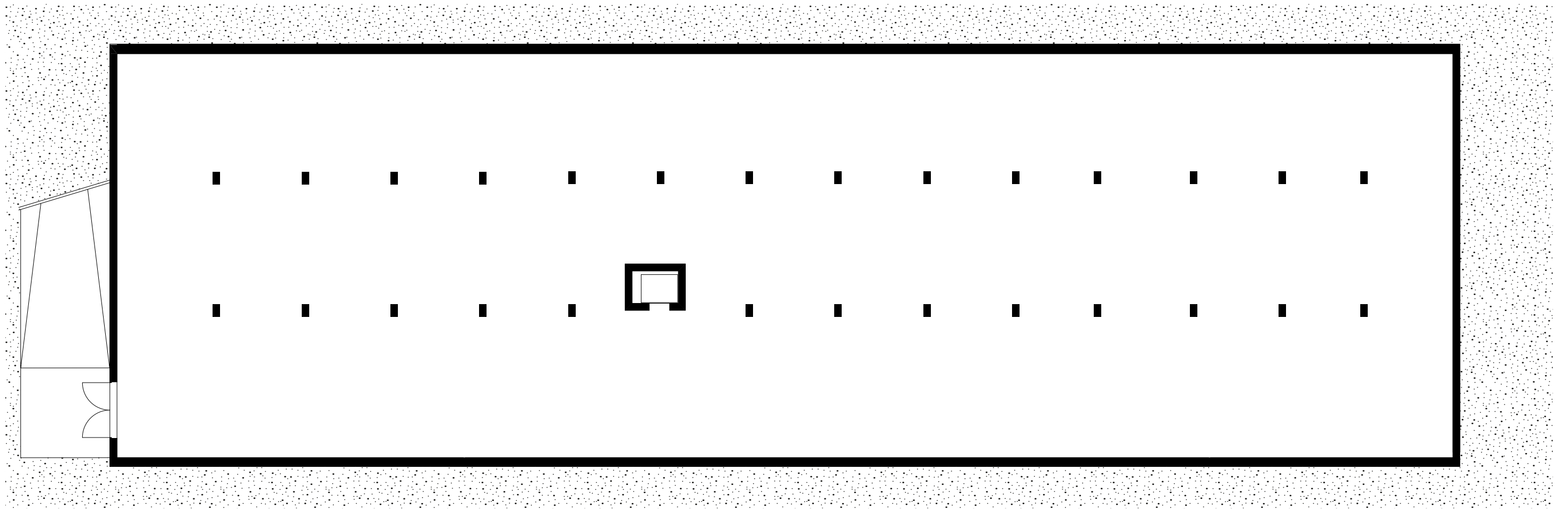
Langsdoorsnede

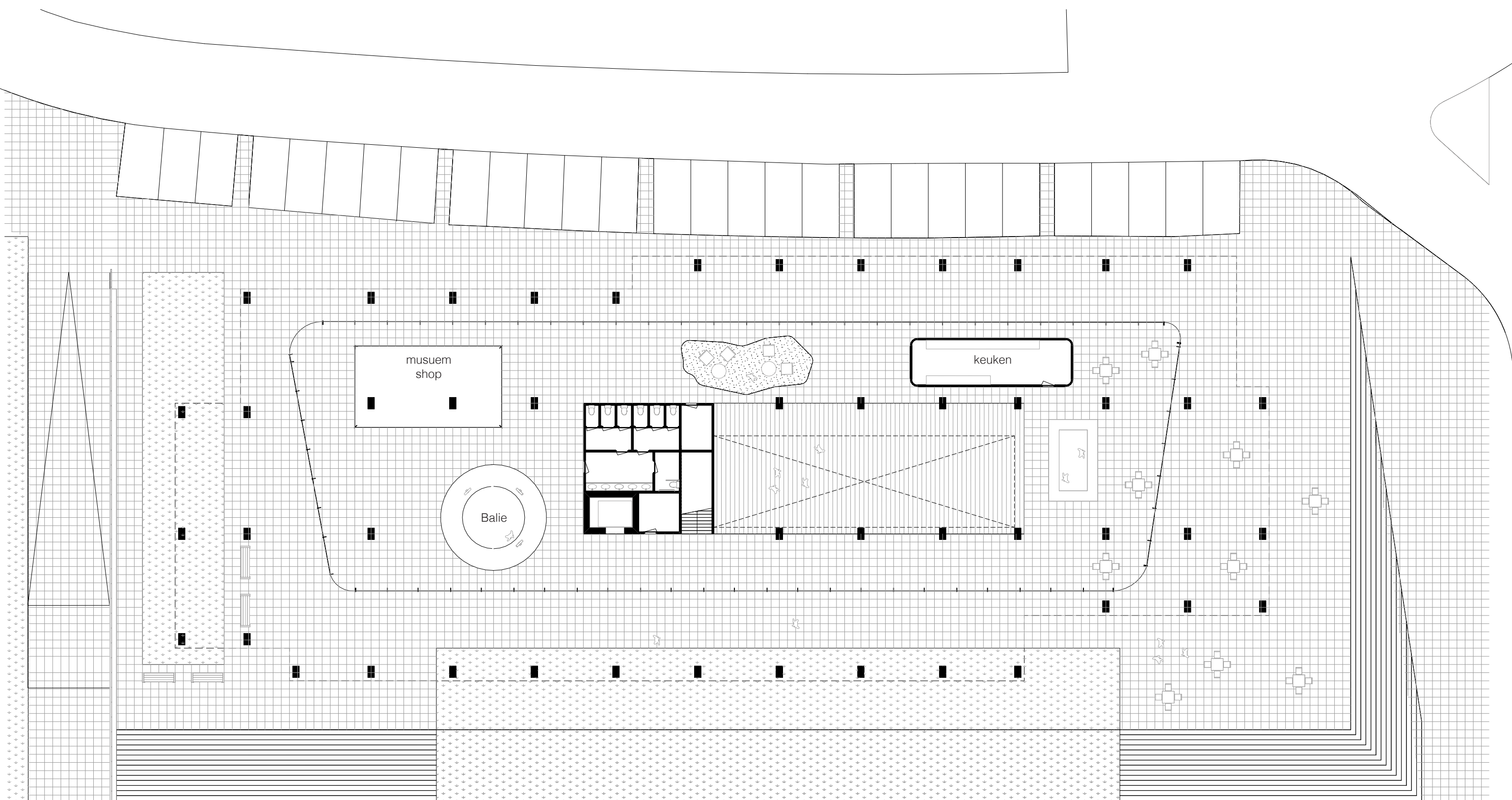
Westgevel

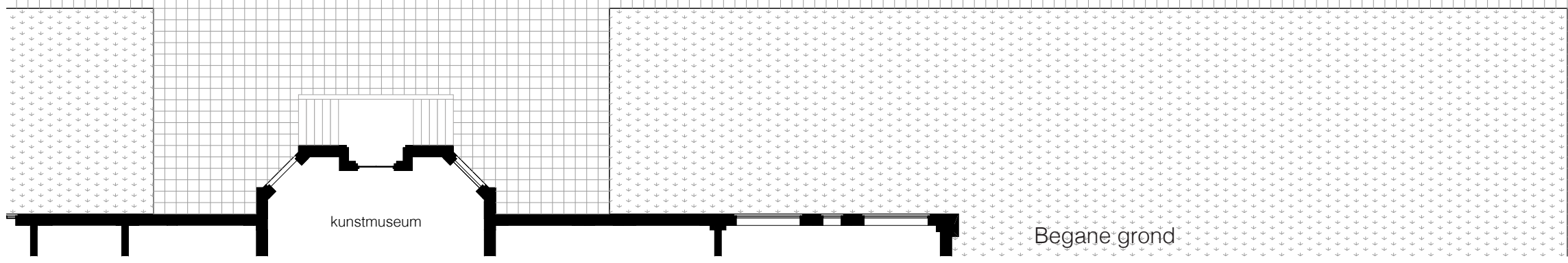
Dwarsdoorsnede

Depot

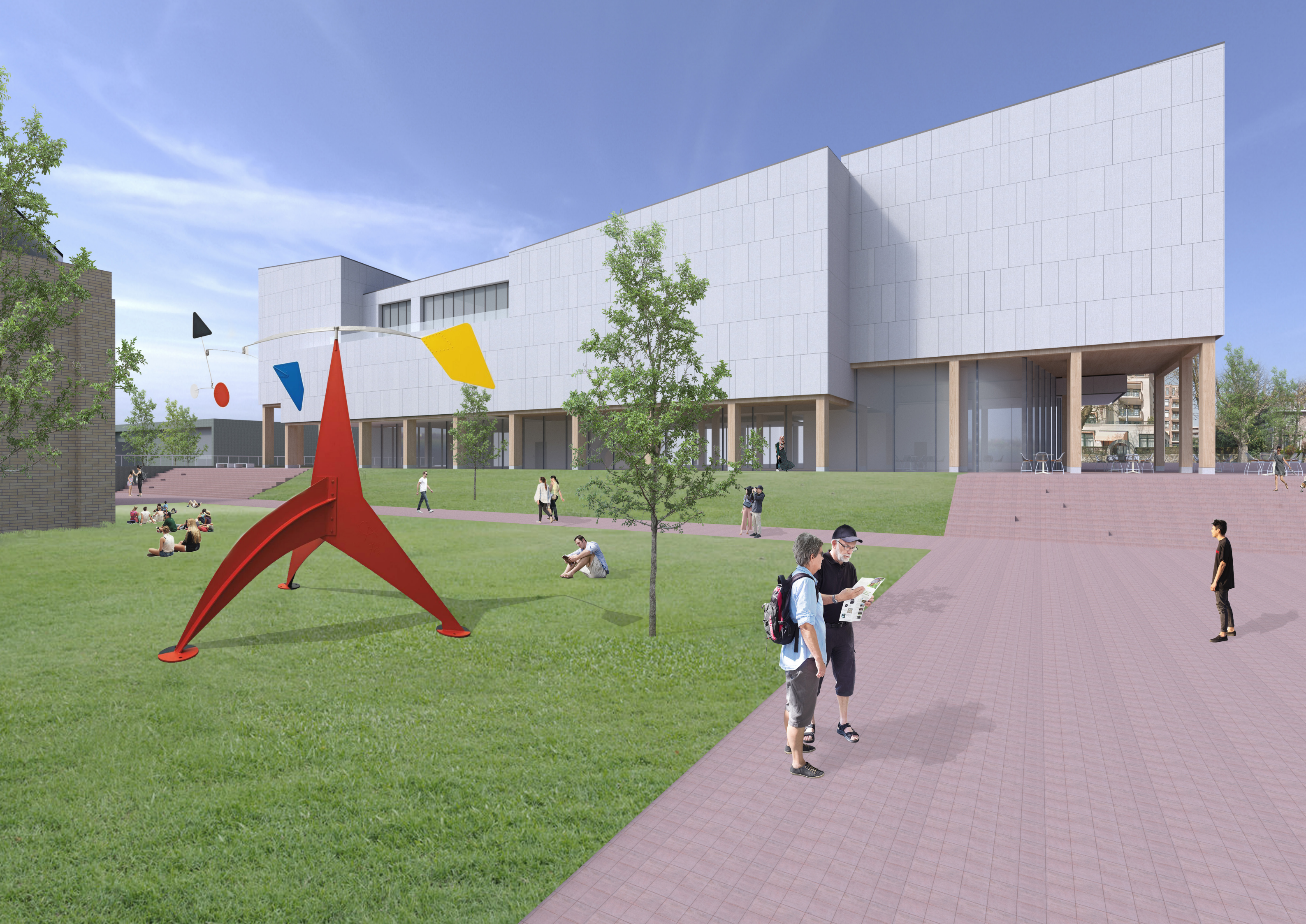

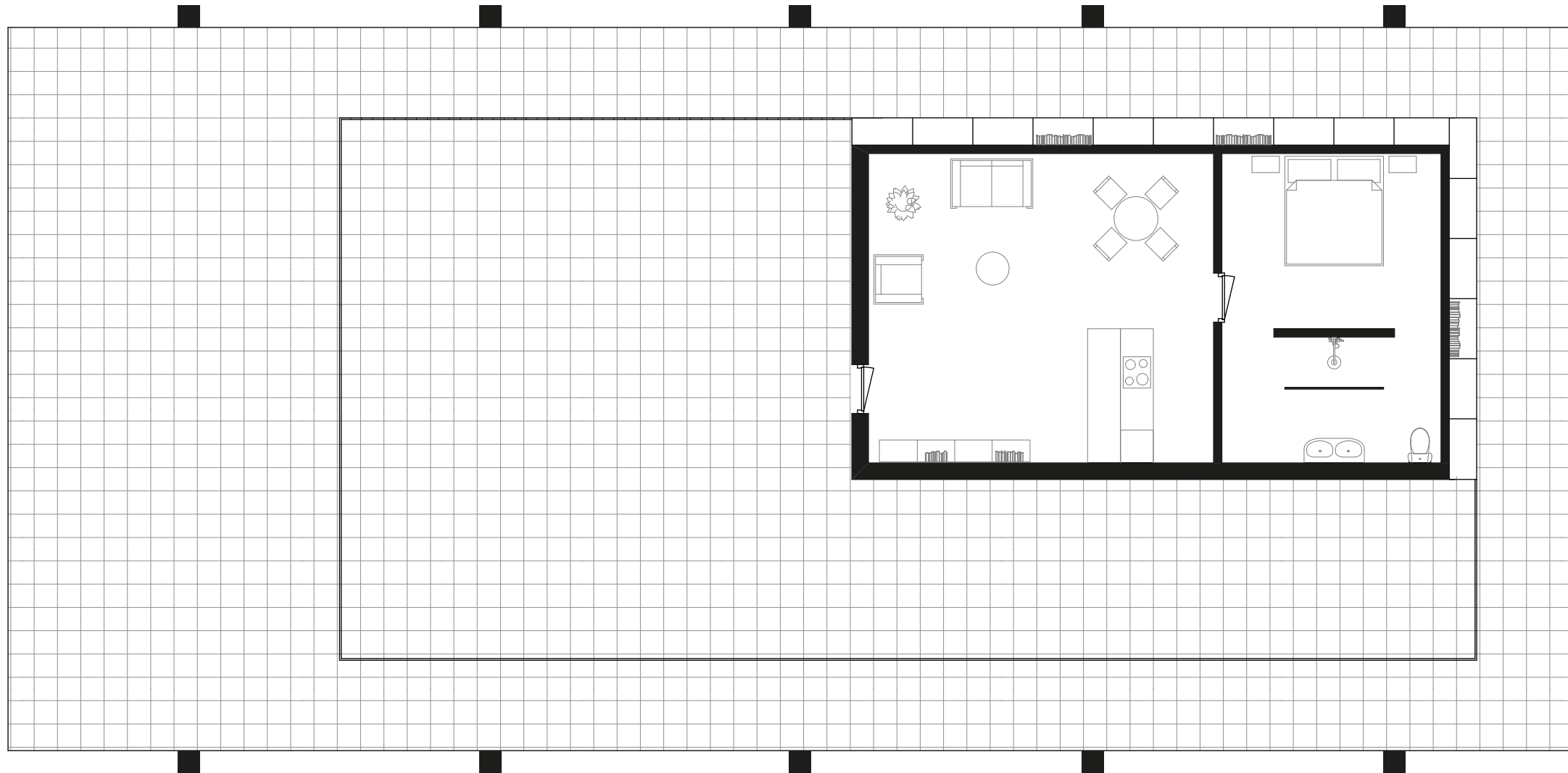
Schamhartvleugel

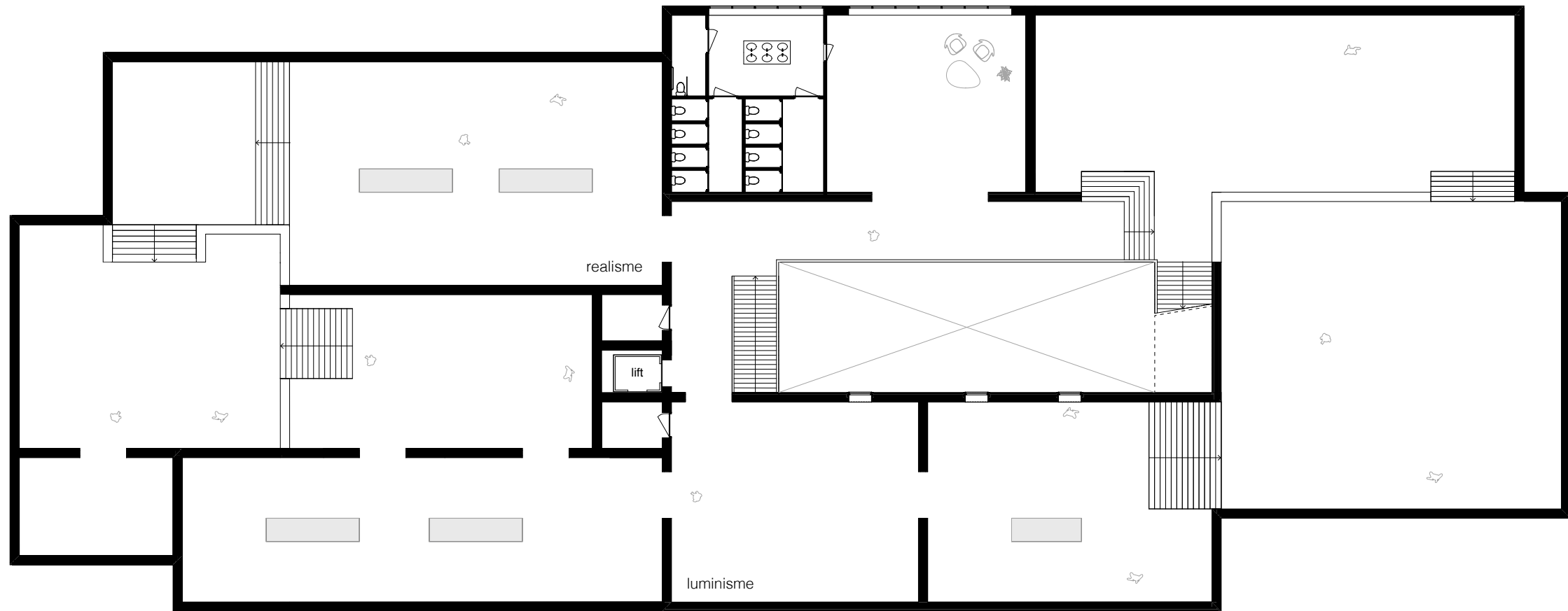
Begane grond

Omniversum

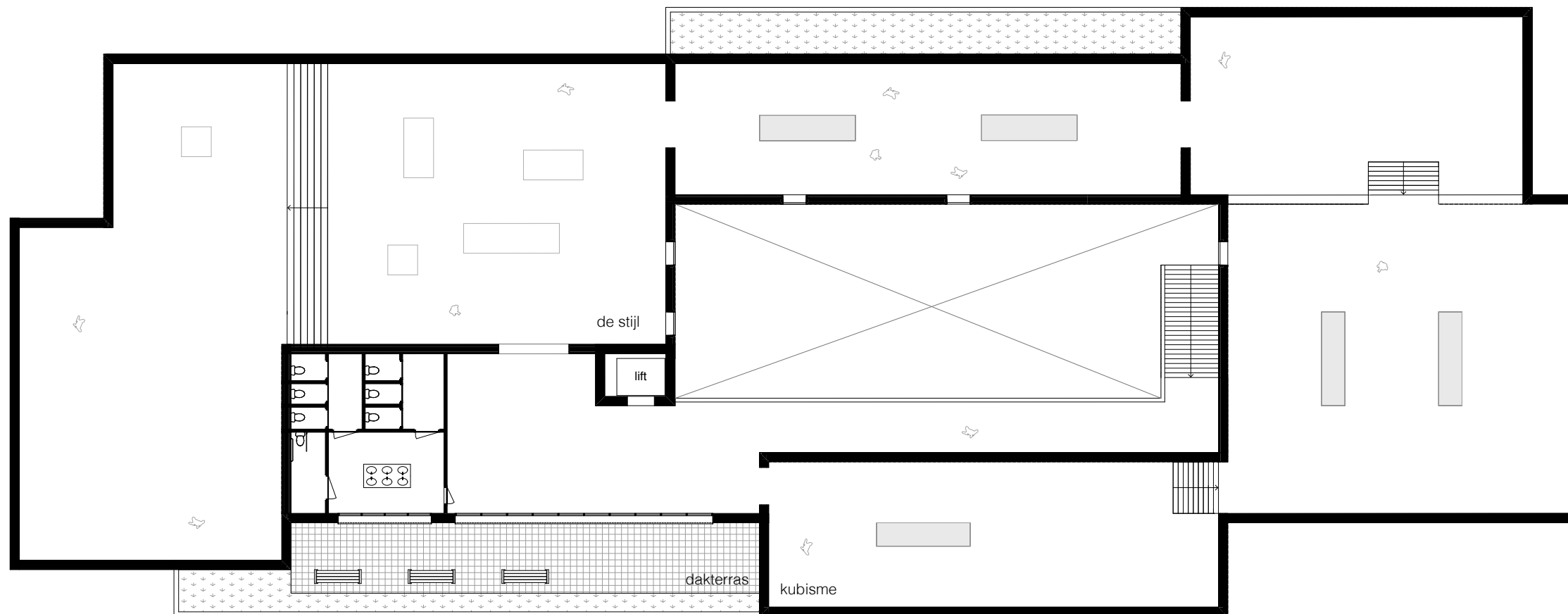

Artist in residence

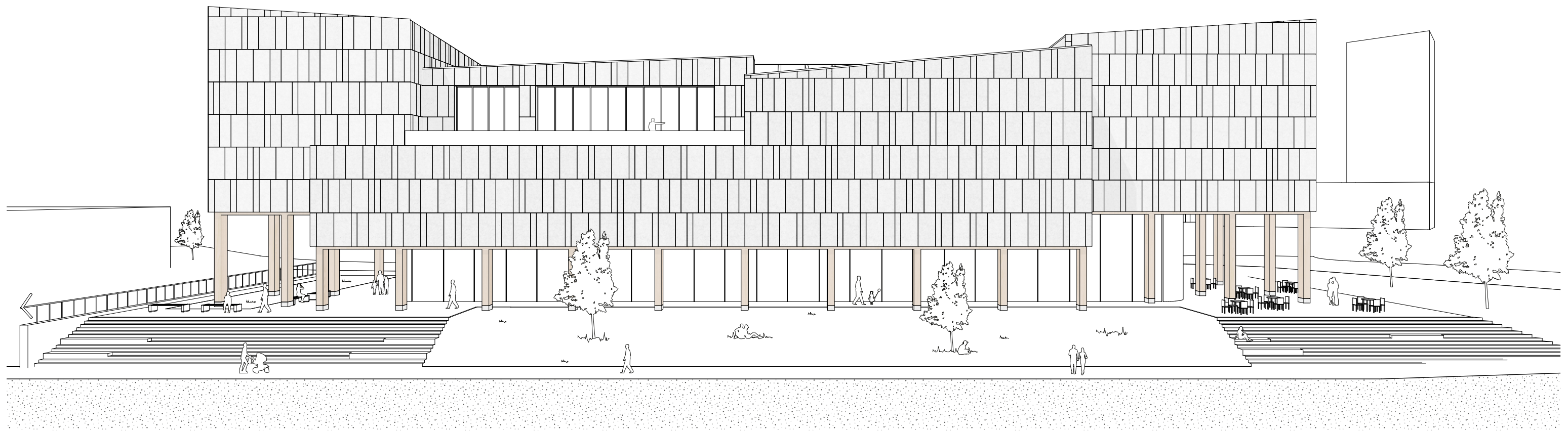
Eerste verdieping

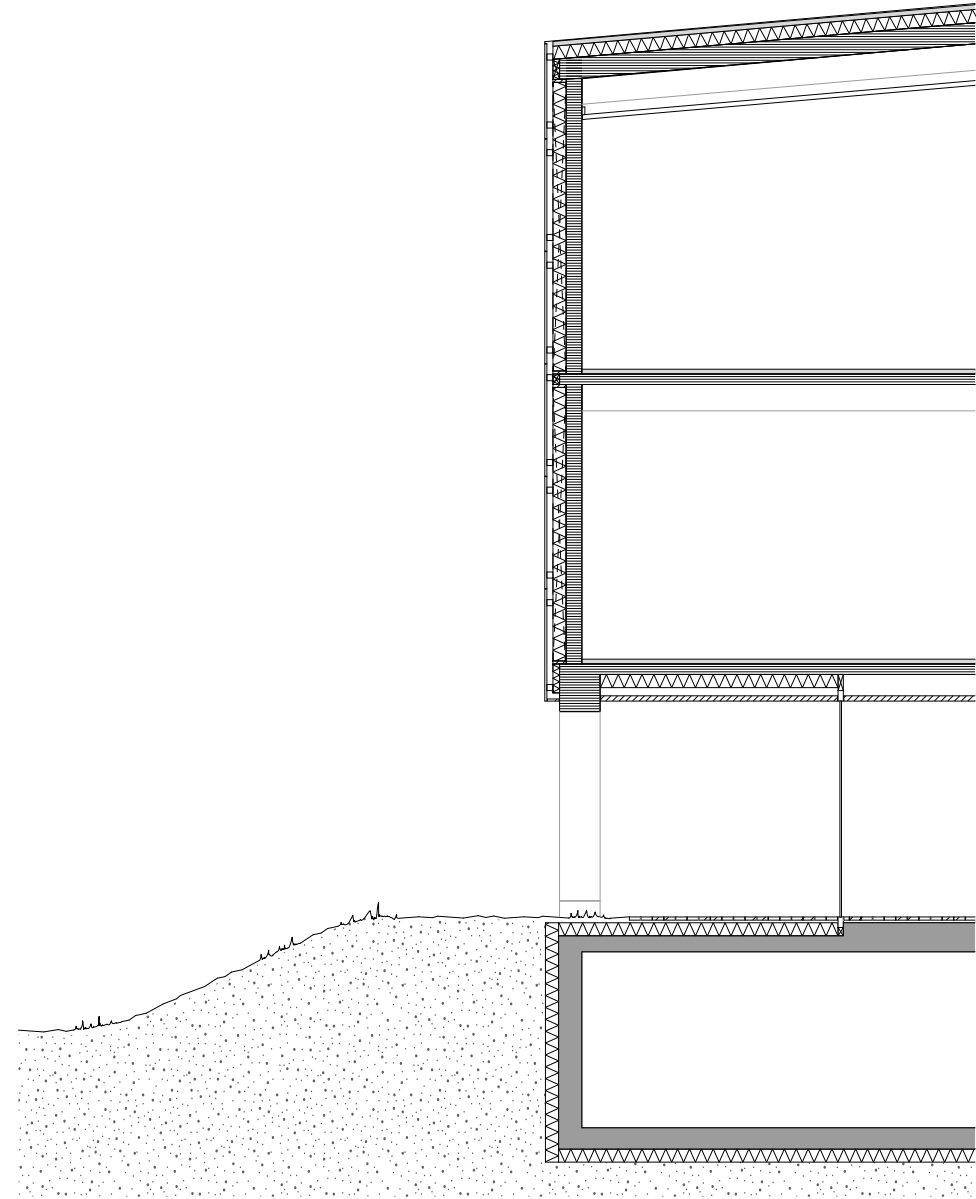
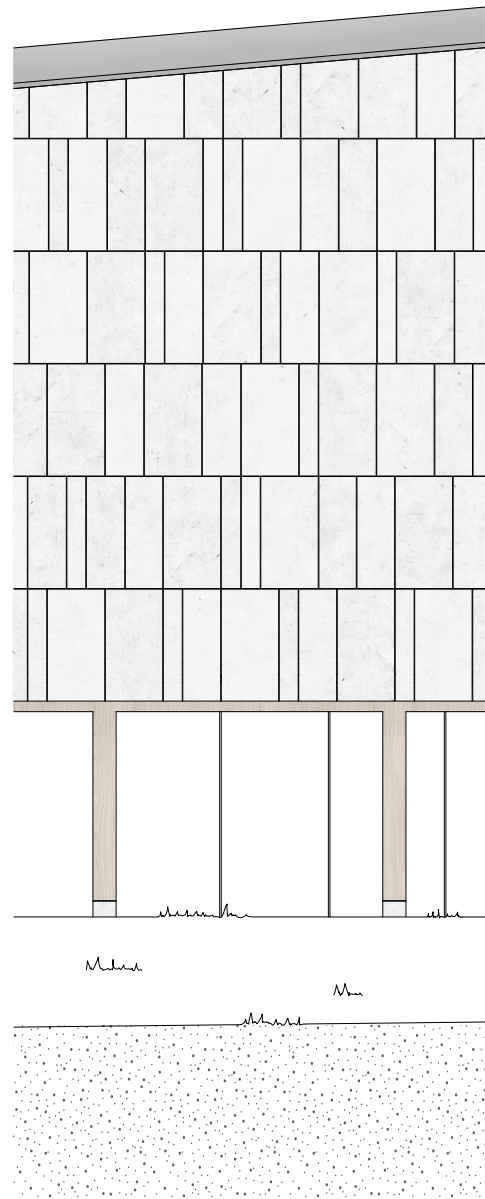

Tweede verdieping

Gevelfragment

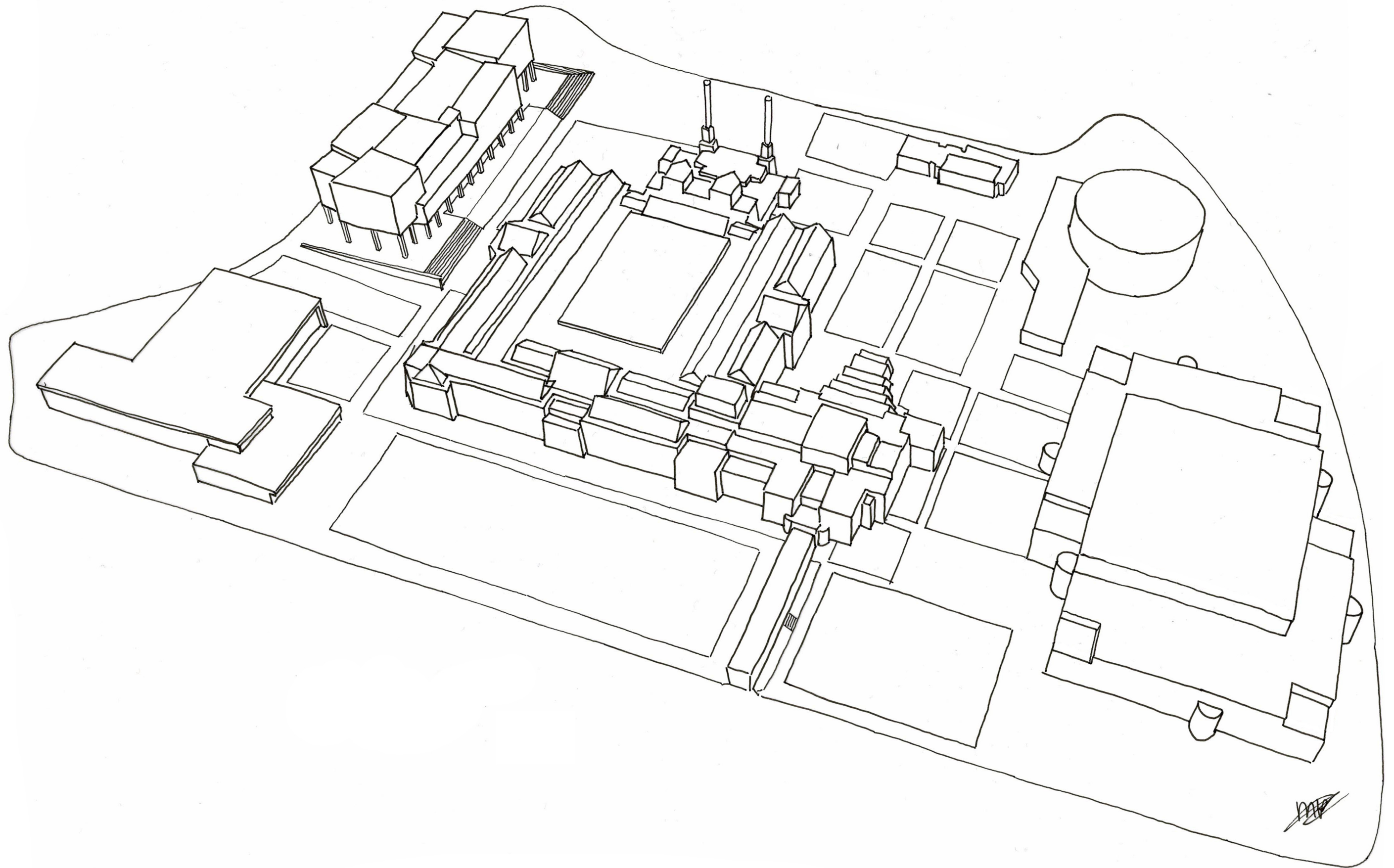
Maquette

Maquette

Maquette

Museum campus Den Haag